

4.1 SÅRBARHETSANALYS

Livsmedelsfusk/ bedrägeri

En metod för att upptäcka livsmedelsfusk/bedrägeri som är uppsåtliga och/eller kriminellt utförda handlingar där möjliga händelse kan ge negativa konsekvenser för verksamheten.

Exempel på situationer där det kan förekomma livsmedelsfusk/bedrägeri

- **Felmärkning:** ändrat bäst före datum/sista förbrukning, ompackning med kort datum, utelämnat allergener, ändrat ursprung, fel råvara/ingredienser, fel näringsinnehåll, produkten väger för lite osv.
- **Utspädning:** ersatt med annan dålig produkt (t ex olivolja), dryga ut produkt med vatten, ev. otjänligt.
- **Hemlighållning:** t ex injicera kyckling med antibiotika för att dölja sjukdomar, färga frukt för att dölja defekter.
- **Falskmyntning:** göra kopior av populära märken.
- **Ersätta produkter med billigare alternativ/sämlre kvalitet:** te x annat ursprung, sort, kvalitet, djurslag, konventionellt odlad istället för eko/KRAV eller IP Sigill certifierat.
- **Icke godkända** (ev. hälsofarliga) ingredienser i en produkt.
- **Försäljning på svarta marknaden:** tex stöld, försäljning av ej rapporterade produkter osv.

Att tänka på vid val av leverantör/inköp och eventuella varningssignaler

- Vad krävs för att producera vår produkt, t ex. ingredienser, förpackning, transport, vatten?
- Vad har vi för leverantörer, har vi utfört leverantörsbedömning på dem? Vet vi vilka som levererar till dem?
- Hur ser historiken ut, har vi blivit lurade tidigare, vad har leverantören för historik när det gäller fusk och bedrägerier? Samma ägare i annat bolag?
- Kan våra leverantörer verifiera den information som ges om produkten, t ex dokumentation om köttråvara?
- Är de registrerade/godkända hos kontrollmyndigheten?
- Har de mycket avvikelser vid inspektion/revision från kontrollmyndighet och/eller certifieringsorgan, finns eventuella sanktioner mot dem?
- Har de utvecklats orimligt snabbt?
- Har de producerat mervärdesprodukter i stor mängd på kort tid?
- Har vi blivit erbjudna livsmedel till ett orimligt billigt pris?
- Är det fel i certifikatet (t.ex. att det står att företaget är KRAV-certifierade, men inte är det)?
- Är företaget med i någon branschorganisation?
- Vad är det för land leverantören finns i, t ex korrupt, flera fall av matbedrägerier, geopolitiska motsättningar?
- Omvärldsbevakning – t.ex. om vilka produkter det finns risk med för tillfället, t.ex. om en skörd har gått dåligt.
- Illegalt slaktat kött, har ni alla dokument som behövs gällande köttets ursprung och slakteri?
- Är förpackningar helt slutna, hur ser eventuella förseglingar och sigill ut vid mottagning?

- Märker vi produkter med en mervärdesmärkning, t ex KRAV, Svenskt Sigill, EU-ekologiskt, Fairtrade, halal, nyckelhål osv? Vad är det som ger detta mervärde?
- Finns en råvara/produkt listad som en s.k. RASFF (EU:s system för snabb varning om livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa)? Se länk nedan. <https://webgate.ec.europa.eu/rasff-window/consumers/?event=getListByCountry&country=SE>
- Hur ser det ut med tillgång av råvaror under året, bristvara under delar av året?

Datum:.....

Namn på företaget:.....

Namn på utförare av sårbarhetsanalysen:.....

Sårbarhetsanalys – Livsmedelsfusk/ bedrägeri

Tänk framförallt bakåt i kedjan, framförallt vid inköp och analysera riskerna att utsättas för fusk eller bedrägeri.

Vad har vi för olika råvarukategorier? (te x kött, kryddor, spannmål) Förekommer det fusk med dessa?	
Varifrån kommer våra råvaror? (t ex land, region) Finns det något vi behöver vara extra uppmärksamma på?	
Vilken typ av fusk/bedrägeri kan vi drabbas av?	
Hur stor är sannolikheten att vi utsätts för fusk/bedrägeri? Motivera gärna:	Låg Medel Hög

Vad blir konsekvensen om det inträffar? (t ex matförgiftning, dödsfall, företagets anseende)	
Vilka rutiner finns för att förebygga fusk/bedrägeri? (T.ex. kontroll av leverantör)	
Vad gör vi på företaget för att upptäcka fusk/bedrägeri? Har vi rutiner för det? (te x mottagningskontroll, provtagning)	
Vad har vi för rutiner/beredskap om vi drabbas av fusk/bedrägeri? (korrigerande åtgärder)	<i>Hänvisa till ett dokument eller beskriv era rutiner.</i>

Omvärldsbevakning - Livsmedelsfusk/ bedrägeri

Hur håller vi oss uppdaterade inom området sårbarhet för livsmedelsfusk/bedrägeri? (te x nyhetsbrev, deltagande i nätverk)	
Hur engagerar och involverar vi personalen på företaget?	

Om vi blivit drabbade tidigare, gjordes följande åtgärder när vi drabbades av livsmedelsfusk/bedrägeri:

Hänvisa till ett dokument eller beskriv vidtagna åtgärder nedan.

.....

.....

.....

4.2 SÅRBARHETSANALYS

Hot/ sabotage

En metod för att upptäcka hot/sabotage som är uppsåtliga och/eller kriminellt utförda handlingar där möjliga händelse kan ge negativa konsekvenser för verksamheten.

Yttre: någon obehörig bereder sig tillträde till en byggnad och där säkerhetsanordningar, t.ex. lås, dörrar, fönstergaller m.m., kan användas för att förhindra.

Inre: saker som sker inifrån företaget, vanligtvis orsakat av egen personal som har behörighet till byggnader och/eller utrustning.

Det kan vara bra att göra en genomgång av säkerheten på företaget för att tänka igenom riskerna med hot/sabotage, t ex kan Livsmedelsverkets checklista (se länk nedan) användas där följande aspekter har beaktats;

- **Övergripande säkerhetsfrågor** (organisation och säkerhetsansvariga, test av säkerhetsarbete, bevakningsföretag, känslig information på företaget)
- **Skalskydd** (yttre säkerhet, besökare, transporter, dolda utrymmen)
- **Laboratoriesäkerhet** (tillträde, förvaring)
- **Förvaring och användning av farliga kemikalier**
- **Personal** (kontroll innan anställning, identifiering, avvikande beteende, tillträde till lokaler, personliga tillhörigheter, agerande vid avvikelser på anläggningen, anställnings upphörande,
- **IT-säkerhet** (vad finns digitalt? receptur, spårbarhetsdokument, "företagshemligheter"). Antivirussystem, externa hårddiskar osv.)
- **Råvaror och förpackningsmaterial** (beställning och mottagning, spårbarhet, hantering av förpackningsmaterial/etiketter)
- **Färdiga produkter** (kontroll av färdiga produkter, strategi för återkallning av varor samt hantering av retur)
- **Drift** (beredskap och säkerhet, vatten, el)

Andra situationer som är bra att vara uppmärksam på när det gäller hot/sabotage

- Uppsåtlig kontaminering med syfte att skada människor och/eller företagets anseende.
- Strypt åtgång av råvaror och/eller vatten så att det inte går att producera livsmedel.
- Förvaring av farligt material/utrustning, te x knivar.
- Brandsäkerhet.
- Vilka andra företag/organisationer delar ni eventuellt byggnad med?
- Kan det finnas missnöjd personal och/eller finns det uppsagd personal som arbetar under uppsägningstiden?
- Är er produkt kontroversiell på något sett, är te x olika aktiviströrelser ett hot?
- Finns det risk för spionage?
- Finns det risk för utpressning, bombhot eller hot mot enskilda personer (t ex personal med skyddat identitet)?
- Finns det risker i produktionsprocessen, tex är det lätt att sabotera maskiner, teknisk utrustning, vatten?
- Finns det något som i dagsläget är ett omtalat ämne i media och som berör våra produkter?

Datum:.....

Namn på företaget:.....

Namn på utförare av sårbarhetsanalysen:.....

Sårbarhetsanalys - Hot/sabotage

Utgå från ditt flödesschema och analysera riskerna med hot och sabotage i er process.

Var i vår process är vi extra utsatta för hot/sabotage (både inre och yttre) och varför?	
Vilka (personer, företag, organisationer etc) skulle vilja utsätta oss för hot/sabotage?	
Hur stor är sannolikheten att det inträffar? Motivera gärna:	Låg Medel Hög
Vad blir konsekvensen om det inträffar? (t ex matförgiftning, dödsfall, företagets anseende)	

Vilka rutiner finns för att förebygga hot/sabotage?	
Vad kan vi göra för att tidigt upptäcka hoten/sabotagen? (te x yttre skydd, besökskontroll)	
Vad har vi för rutiner/beredskap om vi drabbas av hot/sabotage? (korrigerande åtgärder)	<i>Hänvisa till ett dokument eller beskriv era rutiner nedan.</i>

Omvärldsbevakning - Hot/sabotage

Hur håller vi oss uppdaterade inom området sårbarhet för hot/sabotage? (te x nyhetsbrev, deltagande i nätverk, intern information)	
Hur engagerar och involverar vi personalen på företaget?	

Om vi blivit drabbade tidigare, gjordes följande åtgärder när vi drabbades av hot/sabotage:
Hänvisa till ett dokument eller beskriv vidtagna åtgärder nedan.

.....

.....

.....

Datum:.....

Namn på företaget:.....

Namn på utförare av sårbarhetsanalysen:.....